

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Oslo, 25.05.2020
Vår ref. 20/860-3
671.0/AREL
Deres ref. 20/869

Att:

Invitasjon til å komme med innspill til god styring av statlige universiteter og høyskoler

Landsorganisasjonen i Norge viser til deres brev av 20.02.2020 angående ovennevnte.

Vi ser en utvikling mot store regionale universiteter, som tilbyr både rene akademiske utdanninger og mer praktisk orienterte utdanninger. Samtidig er det en fare for at tidligere høyskoler blir akademisert etter universitetsstatusen, noe som trekker dem lengre fra det praktiske yrket, og man risikerer å ha undervisningspersonell uten profesjonsbakgrunn.

Det er derfor behov for å tydeliggjøre samfunnsoppdraget, slik at universitetene kan ivareta arbeidslivets behov for kompetanse og kandidater innenfor ulike typer utdanninger. Mange norske studenter er kritiske til hvor lite de lærer av praktiske og yrkesrettede ferdigheter i sin utdanning. Mange har aldri vært ute i praksis i løpet av studietiden. Samtidig ønsker mange av studentene mer praksis i studietiden. I tillegg handler det om å sikre kvalitativ god praksis, mer praksis, nye metoder, bedre samarbeid og sammenheng mellom praksis og studiene. Manglende kunnskap om det norske arbeidslivet og fravær av praksis og arbeidslivkontakt i studiet kan gå utover studentenes motivasjon og evne til raskt å tilpasse seg et krevende arbeidsliv.

Prioriterte temaer

I det følgende løftes noen temaer LO mener stortingsmeldingen om styringspolitikk for statlige universiteter og høyskoler bør adressere.

1. Samarbeid med partene i arbeidslivet

Generelt er det bred enighet om at måten vi har organisert arbeidsliv og samfunn i Norge, har gitt gode resultater i form av høy sysselsetting, omstillingsevne og produktivitet, og et arbeidsliv med høy læring. Kjernen i den norske samfunnsmodellen ligger i arbeidslivet, der velorganisert arbeidsliv og trepartssamarbeid er det mest grunnleggende særtrekket. Kunnskap om dette er viktig for å forstå hvordan det norske samfunnet har kunnet vokse fram til ett av verdens beste land å bo og leve i. Vi er bedt om å si noe om forhold med dagens styringssystem som ikke fungerer og hvordan dette kan forbedres. Vi mener at den norske modellen med partssamarbeid mellom arbeidstaker og arbeidsgiver har bidratt til et bedre arbeidsliv og viktige velferdsreformer. I dette ligger det også et langvarig engasjement fra partenes side om å styrke utdanning og opplæring på alle nivåer. LO vil derfor fremheve viktigheten av å styrke samarbeidet med partene i arbeidslivet. I dag skjer dette samarbeidet gjennom mange formelle og uformelle samarbeidsarenaer og på alle nivåer i

Landsorganisasjonen i Norge

Torggata 12, N-0181 Oslo E-post: lo@lo.no www.lo.no Telefon: +47 23 06 10 00 Organisasjonsnummer: 971 074 337
Kontonr.: 9001 07 00182 Faktura på e-post: 971074337@autoinvoice.no Elektronisk faktura (EHF): 9908:971074337

utdanningssystemet. En styrking av samarbeidet med partene i arbeidslivet vil derfor være en naturlig forlengelse av dagens gode samarbeid.

2. Styrke demokratiet på universitetene og høyskolene

Universitetene og høyskolene må være demokratisk styrte statlige forvaltningsorgan og demokratiet ved universiteter og høyskoler må styrkes. Ansatte og studenter må fortsatt ha en betydelig rolle i styringen av universiteter og høyskoler på alle nivåer for å sikre den demokratiske utviklingen av disse. I tillegg mener LO at valgt rektor skal være hovedmodellen i sektoren. Meldingen må derfor ta opp disse problemstillingene, og komme med konkrete forslag til å styrke kollegiale styringsorgan.

3. Styrke arbeidslivets innflytelse på dimensjoneringen

NIFU gjennomførte i 2019 på vegne av Kunnskapsdepartementet en undersøkelse om hvordan universiteter og høyskoler dimensjonerer sine studietilbud. De fant at arbeidslivets innflytelse på dimensjoneringen er svak, og at det primært er studentenes søkning som er avgjørende for dimensjoneringen. Studentenes søkning utgjør mye av universitets- og høyskolesektorens økonomi, og har derfor stor påvirkning på hvilke utdanningsprogram som tilbys. NIFU poengterte også at fusjonene i høyskolesektoren har medført et mindre økonomisk handlingsrom for de nye universitetene, som møter høyere krav til forskningskompetanse blant undervisere enn da de var høyskoler. De nye universitetene må stille strengere krav til antall studenter og oppfylingsgrad for å opprettholde fagtilbud, uavhengig av hva som er arbeidslivets eller lokalsamfunnets behov.

Samtidig fungerer dimensjoneringen av norsk høyere utdanning relativt godt. Det er lav arbeidsledighet og lav mistilpasning blant ferdige kandidater. Studentene velger i hovedsak i tråd med arbeidsmarkedets behov, men det finnes samtidig utfordringer med å skaffe nok arbeidskraft til viktige yrker for samfunnet. Eksempler på dette er fagarbeidere, lærere innenfor yrkesfag og profesjoner innenfor helse og sosialsektoren.

4. Styrke arbeidslivsrelevansen

Arbeidslivsrelevansen bør bli bedre i mange høyere utdanninger. Økt arbeidslivsrelevans kan sikres på mange ulike måter, blant annet ved nær kontakt med arbeidslivet i utarbeidelse av studieprogrammer og i gjennomføring av undervisningen. LO mener dessuten at så mange studenter som mulig må få tilbud om studiepoenggivende praksis. Det er svært viktig at praksisen i profesjonsutdanningen rustes opp. Et mer sammensatt arbeidsmarked og økende behov for tverrfaglighet og utvikling av kompetanse i skjæringspunktet mellom forskjellige disipliner gir også grunnlag for større fleksibilitet i høyere utdanning. Utdanningsinstitusjonene bør få større handlefrihet til å øke arbeidslivsrelevansen, også på masternivå. For eksempel kan dagens masterforskrift begrense fler- og tverrfaglighet. Masterforskriften stiller relativt strenge krav til faglig fordypning på bachelornivå innen mastergradens fagområde. Det kan hindre utvikling av nye mastergrader som i større grad tar innover seg at arbeidslivet kan ha behov for kandidater med mer variert og tverrfaglig bakgrunn.

5. Styrke etter- og videreutdanningstilbudet

Det er viktig at universiteter og høyskoler tar et enda større ansvar for folks muligheter til livslang læring. For å få dette til, må pådriveransvaret ligge i arbeidslivet, samtidig som samarbeidet mellom UH og arbeidslivet må styrkes ytterligere. Det er viktig å styrke tilbudssiden i EVU-markedet, ikke minst innenfor tekniske fag og digitalisering, hvor tilbudet i dag er dels mangelfullt nasjonalt. Det er viktig å få på plass fleksible og modulbaserte tilbud, slik at opplæringen kan kombineres med arbeid. Bruk av

innovative og nye læringsteknologier kan gjøre tilbudene attraktive for flere målgrupper. Universiteter og høyskoler må også gis mulighet til å tilby korte digitale studietilbud på 1-5 studiepoeng. Her har LO tidligere meldt inn en bekymring for at endringer i finansieringsmodellen fra 2015 kunne føre til nedgang i andelen som tar etter- og videreutdanning (som ikke er studiepoenggivende og/eller som gir grad). En slik nedgang har vi sett i de siste årene og LO er bekymret for at dette vil ramme arbeidstakere som ønsker å ta en slik kompetanseheving. LO foreslår derfor at videreutdanning som ikke hører inn under gradsforskriften unntas fra kandidatindikatoren. Hvis ikke dette gjøres frykter LO at det vil svekke arbeidslivets evne til omstilling, og redusere dette tilbudet for store yrkesgrupper. Finansieringssystemet må derfor gjennomgås med tanke på å legge bedre til rette for og skape et sterkere insentiv enn dagens til utvikling av etter- og videreutdanningstilbud. Dette skal ikke gå utover basisfinansieringen.

Prioriterte virkemidler

I lys av de prioriterte teamene skissert over, vil LO framheve de følgende virkemidler:

1. Finansieringssystemet

Finansieringssystemet for universitetene og høyskolene har for noen år siden vært opp til evaluering (2015). LO viser derfor til tidligere innsendt høringsinnspill. Utover dette vil LO gjengi noen hovedpoeng.

LO har vært og er opptatt av å styrke dagens basisfinansiering. En god grunnfinansiering er viktig for universitetene og høgskolenes muligheter til å opprettholde et høyt faglig nivå på utdanning og forskning. Flere undersøkelser viser at dagens insentiver gjør det mer attraktivt å satse på økt produksjon av studiepoeng enn på bedre veiledning og tettere oppfølging fra de vitenskapelige ansatte.

LO mener en grov kategoriinndeling kan være fornuftig, men vil påpeke at flere fag kan være vanskelig å plassere innenfor de fire kategoriene. Mange fagmiljøer mener at de burde fått en bedre kostnadsdekning, og det er viktig at underfinansiering ikke blir videreført i den nye finansieringsmodellen. Særlig gjelder dette helse- og sosialfag. LO vil derfor oppfordre til en styrking av rammevilkårene for profesjonsutdanningene for å sikre forskningsbaserte, yrkesrettede og praksisnære studier.

2. Utviklingsavtaler

LO mener utviklingsavtaler kan være et velegnet virkemiddel i sektoren, og at det kan bidra positivt til et tettere samarbeid mellom universitets- og høyskolesektoren og arbeidslivet. Samtidig må en slik avtale også bidra til at de som ikke gjør det så bra, får støtte til å utvikle seg bedre måloppnåelse.

Utviklingsavtalene bør videre videreutvikles som strategisk verktøy for styring av institusjonene. Avtalene bør ha konkrete mål, og det bør knyttes finansiering til måloppnåelsen. Styrking av arbeidslivsrelevansen er for eksempel et tema som kan inngå i utviklingsavtalene. Utviklingsavtalen må også inneholde krav om redusert midlertidighet. LO vil her vise til at Stoltenberg I regjeringen fikk flertall i Stortinget i sin forskningsmelding for at arbeidet med å redusere midlertidigheten skulle tas inn i styringsdialogen mellom institusjonene og departementet. Hvis institusjonene ikke klarte å redusere midlertidigheten, skulle de ble pålagt å lage en egen plan for å redusere midlertidigheten og i ytterste konsekvens ville manglende måloppnåelse kunne få budsjettmessige konsekvenser. Slik sett hører dette arbeidet naturlig med under utvikling av institusjonens måloppnåelse.

3. Dikus kvalitetsprogrammer

Dikus kvalitetsprogrammer må styrkes og videreutvikles, og særlig vektlegge utlysninger for å fremme arbeidslivsrelevansen i høyere utdanning. Det er viktig at det stilles tydelige krav om at arbeidslivets parter må inkluderes aktivt i prosessene med utforming av utlysninger, behandling av søknader og tildelinger.

4. Senter for fremragende utdanning (SFU)

SFU må videreutvikles slik at ordningen i større grad også blir et virkemiddel som understøtter arbeidslivsrettet utdanning. Arbeidslivets parter må også her aktivt involveres i utforming av utlysninger, behandling av søknader og tildelinger.

5. Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA)

LO og NHO har over tid arbeidet med å styrke arbeidet i RSA, i god dialog med UH-sektoren. Det er behov for en overordnet gjennomgang av intensjon, mandat, forankring og plassering av RSA-ene ved UH-institusjonene. Det er ikke minst nødvendig med klarere retningslinjer fra departementets side når det gjelder RSA. Det er viktig med god sammenheng mellom RSA og arbeidet som foregår på de andre nivåene ved UH-institusjonene, ikke minst på programnivået. KD må videre følge opp stortingets vedtak om å stille krav om representasjon fra arbeidslivet i utforming av utdanningsprogram på fakultets-, institutts- og programnivå. Endelig bør RSA gi overordnede innspill til UH-institusjonenes dimensjonering av fremtidige utdanningstilbud. Innspillene skal behandles i UH-styrene og kan videre være et godt grunnlag for å innspill til regionale kompetansestrategier.

6. Alumniforeninger

Kunnskapsdepartementet spør i høring hvordan ulike typer utdanninger bør styres for å sikre et nasjonalt system og kandidater med rett kompetanse. LO vil her trekke frem Alumniforeninger. Alumni kan være en viktig møteplass for kunnskapsdeling og erfaringsutveksling mellom UH og nærings- og arbeidslivet. Alumni kan også være en viktig faglig og sosial møteplass hvor alumner kan holde seg faglig oppdatert, samt opprettholde og videreutvikle sitt faglige og profesjonelle nettverk. Slik sett kan styrking av alumni sikre at kandidater får rett kompetanse. Etablering av flere og sterkere alumninettverk ved universitetene og høgskolene i Norge kan være en del av institusjonenes samarbeid med arbeidslivet, nettverksbygging, erfaringsutveksling og faglig påfyll.

Alumni kan også brukes for å styrke institusjonenes samfunnsengasjement og til å realisere institusjonenes samfunnsoppdrag. I tillegg kan alumninettverk brukes til å styrke institusjonenes arbeid med å tilby praksis for studentene i flere fag, og etablere kontakter med nye bedrifter og virksomheter som vil legge til rette for studentpraksis, å hente inn gjesteforelesere som kan undervise om praktiske eksempler fra arbeidslivet og få innspill til relevante problemstillinger og tema for oppgaver på bachelor- og masternivå.

Partene i arbeidslivet kan også bidra med innledninger i de faglige temamøtene i alumnier med analyser og beskrivelser av utfordringer i arbeidslivet. På den måten kan vi gi viktige innspill til kompetansebehov i næringslivet og arbeidslivet, og samtidig bidra til institusjonenes læring om hvilke ferdigheter som er viktige i det arbeidsliv som studenter etterhvert skal inn i. Det kan lette overgangen mellom utdanning og arbeid for ferdig utdannede kandidater.

Med vennlig hilsen
LO Norge

Julie Lødrup
(sign.)

Roger Bjørnstad
(sign.)

Dette brevet er godkjent elektronisk i Landsorganisasjonen i Norge og har derfor ingen signatur.